

Марсіанські хроніки: повість

Рей Бредбері

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — О. Тереха

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Лютий 1999. Ілла

Їхній дім з кришталевими колонами стояв на березі порожнього марсіанського моря. Щоранку Ілла К зривала золотаві плоди, які росли просто на кришталевих стінах, а потім починала прибирати в кімнатах, розсипаючи жменями магнітний порошок. Цей порошок збирав увесь пил та бруд і, наче дим, зникав за вікном, розвіяний гарячим марсіанським вітром.

Удень, коли стародавнє море дихало спокоєм і в садку стихав шелест виноградних лоз, коли завмирало в полуденній тиші далеке марсіанське місто, господар будинку К сидів у себе в кімнаті і читав металеві книги з опуклими ієрогліфами. Він проводив рукою по сторінці, немов грав на арфі, а з книги линув голос. Тихий голос далекої старовини співав повість тих часів, коли море билося в берег хвилями червоної пари, коли стародавні люди вели у біл хмари металевих комах і загони смертоносних електричних павуків.

Уже двадцять років подружжя К жило біля мертвого моря. А цей будинок, що, ніби соняшник, повертався фасадом до сонця, цілих десять століть давав притулок їхньому роду.

І він, і вона були ще не старі. Як у всіх марсіан, у них була брунатна шкіра і схожі на золоті монети очі. Голос тихий, співучий.

Ще недавно вони знаходили відраду в своїх улюблених заняттях: малювали вогняні картини, тішилися довгими розмовами, що тривали аж до світанку в кімнаті для бесід під портретами, які світилися блакитним фосфоричним сяйвом, а коли досягав виноград, вони плавали в каналах, наповнених зеленим вином.

Та нараз щастя покинуло їх.

Цього ранку Ілла К стояла між колонами і слухала розпечену пустелю, яка, мов безкрає море, сягала далекого обрію.

Вона знала: щось має трапитись.

І вона чекала.

Ілла вдивлялась у блакитне небо Марса, немов сподіваючись, що воно от-от пожолобиться в потугах і викине на пісок пустелі якесь блискуче диво.

Але нічого не сталося.

Стомлена чеканням, вона пішла до дверей. Дрібненький дощик падав з вершечків колон, охолоджуючи повітря. На мить хмара вологи огорнула її, і жінка наче занурилася у струмок. На підлозі в кімнатах блищали потоки холодної води. Вона чула, як тихо співає книга під руками чоловіка. Його пальці ніколи не втомлювались грати стародавніх пісень. Якби ж то він іще хоч раз узяв її, як бере свої книги, вона сама забриніла б у нього в руках, наче арфа.

Марні мрії! Жінка похитала головою і заплющила золотаві очі. Ні, вона не дорікала своєму чоловікові, бо знала, що одружені люди зрештою звикають одне до одного і старішають серцем.

Вона лягла в крісло, яке відразу набрало зручної для її тіла форми, і заплющила очі.

І зразу ж їй приснився дивний сон. Пальці у неї затремтіли, напружилися й почали судомно хапати повітря. За мить жінка прокинулась і сіла, важко дихаючи, в кріслі. В її очах світився переляк.

Вона швидко озирнулася, ніби шукала когось очима. Але марні сподівання: між колонами не було нікого.

У трикутних дверях стояв чоловік – Ілл К.

– Ти мене кликала? – роздратовано спитав він.

– Ні, ні! – вигукнула вона.

– Мені здалося, ти щось кричала.

– Невже? Я задрімала на хвилику і бачила сон.

– Сон удень? Удень тобі не часто видяться сни.

Жінка випросталася, наче її хтось ударив по обличчю.

– Який дивний сон! – прошепотіла вона. – Дуже дивний.

– Справді? – знехотя мовив чоловік, бажаючи швидше повернутися до своєї книги.

– Мені приснився якийсь чоловік.

– Чоловік?

– Високий чоловік. Сантиметрів сто вісімдесят на зріст.

– Що за нісенітниця! Тобі приснився якийсь виродок-велетень!

– Проте він здався мені... вродливим, – вела вона далі, затаючись, повільно підбираючи потрібні слова. – Хоч і надто високим. І в нього були... О, я знаю, ти скажеш, що це дурна фантазія. Але в нього були сині очі!

– Сині очі?! Оце сон! Ти, може, ще скажеш, що він мав чорне волосся?

– Як ти вгадав? – схвильовано вигукнула вона.

– Я просто взяв найнеймовірніший колір, – холодно відповів він.

– І справді, волосся було чорне! А шкіра дуже біла! Вигляд у нього був незвичайний! І одяг якийсь чудернацький. Він прилетів з неба і так приязно розмовляв зі мною.

– Прилетів з неба? Ну, це вже дурниця!

– Він прилетів у блискучій металевій оболонці, – пригадувала вона, заплющивши очі. – Мені снилося, що в чистому небі заблищало щось кругле, наче монета, яку підкинули вгору. Воно ставало чимраз більшим і нарешті впало. Це був довгастий сріблястий предмет – такого я ще ніколи не бачила. В ньому розчинилися двері, і вийшов цей високий чоловік.

– Якби ти більше уваги приділяла своїй роботі, то дурні сни не лізли б тобі в голову.

– Для мене це був цікавий сон, – зауважила жінка, лягаючи в крісло. – Я й не підозрювала, що в мене така багата уява. Подумати тільки: чорне волосся, сині очі й біла шкіра! Який дивний чоловік і водночас – гарний!

– Це свідчить, що в тебе на думці гарні чоловіки.

– Який ти недобрий! Я ж його не вигадала. Він несподівано виник переді мною – ніби наяву. Подивився на мене й сказав: «Я прилетів у своєму кораблі з третьої планети. Мене звуть Натаніел Йорк...».

– Яке дурне ім'я! Хіба воно схоже на людське? – заперечив чоловік.

– Я згодна, що ім'я дурне. Але ж це сон. Так-от, він сказав: «Ми перші здійснили міжпланетний політ. Нас двоє в кораблі – я і мій товариш Берт».

– Ще одне дурне ім'я.

– Далі він сказав: «Ми прибули з міста, що знаходиться на Землі – це назва планети». Він саме так і назвав: Земля. Взагалі розмовляв він якоюсь чужою мовою. Проте я розуміла його. Мабуть, за допомогою телепатії.

Кповернувся до дверей. Але дружина зупинила його:

– Ілле, ти коли-небудь думав про те, чи є люди на третій планеті?

– На третій планеті від Сонця життя неможливе, – терпляче пояснив чоловік. – Наші вчені встановили, що там в атмосфері забагато кисню.

– От цікаво було би, коли б там жили люди! І щоб вони прилетіли до нас на космічному кораблі!

– Слухай, Ілло, ти ж знаєш, як я не люблю, коли базікають про те, чого нема на світі. Давай-но працювати.

Пий до мене, дівча любе, І, п'ючи, поглянь у вічі...

Сонце стояло на вечірньому прузі, коли Ілла заспівала цю дивну пісню. Вона саме готувала надворі вечерю. Тихо шурхотів дощ, спадаючи водограєм з колон, а жінка знову й знову бездумно наспівувала незнайомі слова невідомої пісні.

– Що це за пісня? – роздратовано вигукнув чоловік, виходячи зі своєї кімнати і підсідаючи до вогняного столу.

– Не знаю, – жінка аж заціпеніла від здивування і мимоволі затулила рукою рот. За пустельним обрієм сідало сонце. Надходив вечір, і будинок закривався сам собою, наче велетенська квітка, що згасає разом із сонцем. Між колонами повівав вітерець, на вогняному столі кипіла срібна лава. Вітерець ворухив червонясте волосся Ілли, щось тихо муркотів їй на вухо. Жінка мовчки втупилася своїми золотавими вологими очима в неозорі простори жовтого морського дна – ніби намагалася щось збагнути.

Пий до мене, дівча любе,

І, п'ючи, поглянь у вічі... –

тихо, спокійно й поволі заспівала вона.

Або кинь цілунок в чару, Хай уп'юся я сильніше! 1

Вона проспівала пісню до кінця, заплющивши очі, легенько помахуючи в такт рукою.

Пісня була дуже гарна.

– Вперше її чую. Ти що, сама її склала? – запитав чоловік, дивлячись просто в очі дружині.

– Ні... Так. Ой, ні!.. Сказати правду, я й сама не знаю, – затиноючись, пояснювала вона. – Я навіть не розумію слів: це якась чужа мова.

– Яка мова?

– Не знаю, – тихо відказала вона, кидаючи шматок м'яса в киплячу лаву. За мить жінка витягла готове вже м'ясо і поклала перед чоловіком на тарілку. – Мабуть, на мене щось найшло, і я, сама того не відаючи, склала цю дивну пісню.

Чоловік мовчав. Він стежив, як вона кидала нові шматки м'яса в кипляче озерце вогняної лави. Сонце вже зайшло. Поволі нічна темрява поглинула все навкруги – і колони, і чоловіка з жінкою, – ніби чорним вином виповнилася кімната. І тільки відблиски срібної лави раз у раз освітлювали їхні обличчя.

Ілла знову заспівала дивну пісню.

Чоловік схопився з місця і сердито вибіг з кімнати.

Довечерював він у себе в кабінеті.

Коли дружина зайшла до кабінету, він підвівся їй назустріч і промовив:

– Давай зараз поїдемо на полум'яних птахів у місто, в театр.

– Ти не жартуєш? – недовіжливо спитала вона. – Невже тобі хочеться туди їхати?

– Що ж тут дивного?

– Шість місяців ми з тобою нікуди не виїздили, і раптом – цілий вечір у місті.

– Що ж, це добра ідея.

– Ти став такий уважливий, – мовила жінка.

– Навіщо починати непотрібні розмови? – роздратовано відповів чоловік. – Скажи: ти хочеш їхати чи ні?

За вікном у блідому сьайві тяглася пустеля. Над нею сходили два білі марсіанські брати-місяці. На підлозі кімнати біля ніг Ілли блищав холодний струмок. Легкий дріж пройняв її. Вона прагнула лише одного: сидіти на місці непорушно, беззвучно, аж поки станеться те, чого вона чекала весь день. Це могло трапитися будь-якої хвилини. І в пам'яті у неї знову спливла мелодія пісні.

– Я... – почала вона нерішуче.

– Тобі буде корисно побути серед людей, – перервав чоловік. – Збирайся, поїдемо.

– Сьогодні я стомилася. Може, іншим разом?

– Бери свій шарф, – рішуче мовив він, подаючи їй фіал 2. – Засиділися ми вдома.

– Але ж ти їдиш двічі на тиждень у місто Ксай, – зауважила вона, не дивлячись на чоловіка.

– То ж у справах, – сказав він.

– У яких справах? – прошепотіла жінка сама до себе.

Вона перехилила фіал, і струмінь рідини перетворився на блакитний туман, який огорнув її шию.

Полум'яні птахи жевріли на холодному піску, наче купа жарин. Нічний вітерець надимав білий купол, і той тихо лопотів, прип'ятий тисячею зелених стрічок до вогняних птахів.

Далеко позаду залишився їхній дім з дощовими колонами, живими квітами, що, мов чудернацькі звірі, росли за ґратами клітки, співучими книгами, шепотінням холодних струмочків. Внизу миготіли сині пагорби. Ілла не дивилася на чоловіка, який сидів поруч неї. Він раз у раз підганяв криком птахів, і вони злітали вище і вище. Каскадом жовтогарячих іскор мчали вони, несучи купол, ніби пелюстку квітки.

Ілла не звертала уваги ні на мертві стародавні міста, ні на старі сухі канали, сповиті снами про минуле. Внизу миготіли річища колишніх річок і безводні озера, а вони линули далі й далі, як місячний промінь за палаючим смолоскипом.

Ілла дивилася тільки на небо.

Чоловік щось їй говорив, але вона не відривала погляду від неба.

– Чи чуєш, що я тобі кажу?

– А що?

– Чому ти така неуважна?

– Я замислилась.

– Мені здавалося, що досі ти не замислювалася над таємницями природи, а сьогодні тільки те й робиш, що дивишся на небо.

– Воно дуже гарне.

– Я міркував оце, чи не зайти мені сьогодні до Галле, – повільно мовив чоловік. – Хочу поговорити з ним про нашу подорож у Блакитні гори. Непогано б відпочити там якийсь тиждень.

– Зараз у Блакитні гори?! – вигукнула вона, враз схопившись за край купола і обертаючись до чоловіка.

– Ти незадоволена?

– Коли ти хочеш вирушати?

– Можна навіть завтра вранці. Що раніше, то краще, – сказав він, ніби не помічаючи тривоги в її голосі.

– Але ж ми ніколи не їздили відпочивати цієї пори!

– А тепер спробуємо, – зауважив чоловік, усміхнувшись. – Нам корисно буде пожити десь подалі від дому. Там ми знайдемо тишу й спокій. Якщо в тебе немає якихось інших планів, то поїдемо. Згода?

Жінка глибоко вдихнула повітря, почекала якусь мить, а потім видихнула:

– Ні!

– Що?! – вигукнув чоловік.

Птахи злякано рвонули, і купол підкинуло.

– Ні, – твердо сказала вона. – Я нікуди не поїду.

Чоловік позирнув на неї, але нічого не промовив.

Жінка відвернулася. Запала мовчанка.

А птахи мчали далі, ніби тисячі омахів полум'я.

На світанку сонце крізь кришталеві колони розтопило туман, який підтримував Іллу у сні. Всю ніч вона провисіла над підлогою на м'якому килимі туману, що лився зі стін, коли жінка лягала відпочивати. Всю ніч вона спала на цій мовчазній річці, погойдуючись, як човен на тихих хвилях. Тепер туман щезав, наче дим, і плавуче ложе спускалося нижче й нижче.

Ілла розплющила очі.

Над нею стояв чоловік. Їй здалося, що він стоїть тут уже давно, стежачи за її сном. Не знати чому, вона не сміла глянути йому в очі.

– Ти знову бачила сон, – нарешті мовив він. – Цілу ніч ти щось виговувала і не давала мені спати. Доведеться тобі звернутися до лікаря.

– Це минеться.

– Ти розмовляла уві сні.

– Справді? – насторожилася жінка. Вона й досі відчувала холод ночі, і сірі тіні гнітили їй душу.

– Що тобі снилося?

Напруживши пам'ять, Ілла почала пригадувати:

– Мені снився той самий корабель. Він знову прилетів до нас з неба, з нього вийшов той високий чоловік, і ми почали розмовляти. Він жартував, сміявся; мені приємно було його слухати.

Кторкнув колону, і з неї вистрибнули, паруючи, гарячі водограї. У кімнаті враз стало тепло.

Удаючи, ніби йому байдуже те, що говорить жінка, К чекав.

– А потім, – вела вона далі, – потім цей високий чоловік, який мав дивне ім'я Натаніел Йорк, сказав мені, що я гарна, і... і поцілував мене.

– Ха! – вигукнув чоловік і, зіпівши зуби, одвернувся.

– Та це ж тільки сон! – сказала вона, тішачись його гнівом.

– Можеш тримати при собі свої дурні жіночі сни!

– Ти гніваєшся, наче мала дитина, – спокійно зауважила жінка і одхилилася на рештки туманного килима. Полежавши хвилину, вона тихо засміялась. – Я пригадала ще деякі подробиці мого сну.

– Ну, кажи, що там іще! – гарикнув чоловік.

– Слухай, Ілле, ти став дуже дратівливий.

– Кажи все! Не смій нічого приховувати од мене! – вигукнув він, дивлячись згори на дружину. Його темне обличчя пополотніло від гніву.

– Я ще ніколи не бачила тебе таким, – мовила вона, вражена і потішена його ревнощами. – Врешті цей Натаніел Йорк сказав мені... ну, він сказав, що забере мене в корабель, і ми полетимо з ним на його планету. Подумай тільки, яка нісенітниця.

– Нісенітниця! Це зараз ти кажеш нісенітниця! – закричав чоловік. – Ти би послухала, що ти говорила уві сні! Як ти любенько розмовляла, кокетувала з ним, як співала йому, – і так цілісіньку

ніч!

– Ілле!

– Коли він прилетить? Де сідає цей клятий корабель?

– Ілле, що це за тон!

– До біса тон! – Він нагнувся до дружини, зазираючи їй в очі. – А чи в цьому сні, – почав він, стиснувши її руку, – а чи в цьому сні корабель не сідає часом у Зеленій долині? Відповідай!

– Так, справді...

– І він прилітає сьогодні вдень? Так чи ні?

– Здається, так. Але ж усе це уві сні!

Чоловік відштовхнув її руку.

– Ну, щастя твоє, що ти принаймні сказала правду! Ти багато наговорила уві сні, і я чув кожнісіньке твоє слово. Ти назвала і долину, де сяде корабель, і час прибуття.

Важко дихаючи, він ходив між колонами. Здавалося, його осліпив яскравий спалах блискавки. Жінка дивилася на нього, як на божевільного. Нарешті зважилася, підвелась і підійшла до нього.

– Ілле, – прошепотіла вона.

– Нічого, все гаразд.

– Але ж ти заслаб.

– Зовсім ні, – силувано усміхнувся він. – Просто на мене щось найшло. Вибач, моя люба. Останнім часом у мене було стільки роботи. Отож не дивно, що я розклеївся. Треба трохи полежати – і все минеться.

– Ти був такий збуджений.

– Нічого, тепер усе гаразд. Слухай-но, я вчора чув анекдот про Юела. Хотів розповісти тобі, та забув. Ти готуй сніданок, а я розповім анекдот. І давай не згадувати того, що було.

– Це був лише сон.

– Атож, – погодився він, механічно цілуючи її в щоку. – Це був тільки сон.

Настав полудень. Пекло сонце, і у важкому, гарячому повітрі мерехтіли далекі пагорби.

– Ти сьогодні не збираєшся до міста? – запитала Ілла.

– До міста? – чоловік звів брови.

– Адже цього дня ти завжди їздиш до міста, – пояснила вона, ставлячи на столик клітку з квітами. Квітки заворушилися і роззявили свої жадібні жовті роти.

Чоловік згорнув книгу:

– Ні, сьогодні я не їду. Занадто пече, та й пізно вже.

Жінка прибрала в кімнаті й попрямувала до дверей.

– Я скоро повернуся.

– Стривай. Куди це ти?

– Провідаю Пао. Вона запрошувала мене, – відповіла Ілла вже з порога.

– Саме на сьогодні?

– Я давно вже обіцяла зайти до неї. Це ж зовсім поряд.

– Вона живе в Зеленій долині? Правда?

– Так. Туди навіть пішки можна піти. Я швиденько – туди й назад.

Ілла вже хотіла вибігти за двері, але чоловік ураз підійшов до неї і стурбовано сказав:

– Вибач, люба. Дуже шкодую, що забув попередити тебе, але я запросив на сьогодні доктора Нлле.

– Доктора Нлле! – вигукнула вона, роблячи крок до дверей.

Чоловік схопив її за лікоть і рішуче потяг у кімнату:

– Так, доктора Нлле.

– Але ж Пао...

– Пао трохи зачекає. Ми повинні зустріти доктора Нлле як годиться.

– Я миттю повернуся.

– Ні, Ілло.

– Отже, мені не йти?

Чоловік похитав головою.

– Ні. Крім усього іншого, до Пао не так уже й близько. Це ж через усю Зелену долину, а потім аж за великий канал. А сьогодні буде страшна спека. Та й доктор Нлле радий буде тебе бачити. Ну, що ти скажеш на це?

Жінка не відповіла. Вирватися і втекти! Їй хотілося голосно плакати. Але вона тільки сиділа в кріслі і крутила пальцем навколо пальця. Обличчя її збайдужіло. Вона потрапила у пастку.

– Ілло, – промуркотів чоловік. – Ти залишишся, правда?

– Так, – мовила вона після довгої паузи, – я залишуся.

– Ти будеш вдома цілий день?

– Цілий день, – голос її прозвучав глухо.

Час минав, а доктора Нлле не було. Проте чоловік Ілли не дуже дивувався з цього. Вже десь надвечір він щось промимрив, пішов у комірчину і дістав смертоносну зброю – довгу жовту рурку, на кінці якої був міх і гашетка. На його обличчі жінка побачила маску зі сріблястого металу. Він завжди надягав цю маску, коли хотів приховати свій настрій. Вона щільно облягала його худорляве лице, повторюючи всі вигини щік, підборіддя та лоба. Чоловік розглядав страшну зброю. Зброя гула, наче вулик. І справді – тисячі золотих бджіл готові були вирватися зі зловісним вереском на волю, щоби жалити на смерть ворога і самим безживно падати на пісок.

– Куди ти? – спитала жінка.

– Що? – перепитав він, дослухаючись до страшного дзижчання.

– Коли доктор Нлле зволить запізнюватися, то я, чорт забирай, не маю наміру чекати його цілісінький день. Піду трохи походжу. А ти сиди вдома. Чуєш?

– Гаразд, – відповіла жінка, дивлячись на блискучу маску.

– Скажеш докторові Нлле, що я незабаром повернуся. Вийшов, скажеш, на полювання.

Трикутні двері зачинилися. Ілла стежила за чоловіком поглядом, аж поки він зник у сонячній далині. Потім вона знову взялася прибирати кімнати за допомогою магнітного пилу і збирати з кришталевих стін плоди, що достигли за день. Спочатку робота кипіла у неї в руках, але незабаром жінку опанувала якась дивна знемога. Вона, сама того не помічаючи, почала наспівувати ту загадкову пісню. Очі її раз у раз зверталися до неба.

І раптом Ілла застигла на місці, затамувавши подих.

Те, чого вона чекала, наближалось.

Воно могло статися щомиті.

Йй був знайомий цей стан тривожного чекання. Це траплялося, коли надходила гроза і навколо западала напружена тиша. Тоді було чути, як над землею повзали зловісні тіні. Від напруження дзвеніло у вухах, і здавалося, що навіть час зупинився. Жінка починала мимоволі тремтіти. Хмари клубочилися над головою, мінячись похмурими барвами. На гори лягала сіра тінь. Ув'язнені у клітці квіти ледь чутно зітхали, ніби попереджаючи про близьку небезпеку. Напруження чимдалі зростало, аж волосся починало ворухитися на голові. А десь у глибині кімнат тихесенько звучав чийсь голосок: «Час, час, час, час...» — наче на м'який оксамит падали краплини води.

І враз розверзалось небо. Злива світла, а потім завіса темряви, чергуючись, спадали на землю разом із потоками дощу.

Щось схоже вона відчувала і тепер. Наближалась гроза, але навколо сяяла блакить. Кожної хвилини могла креснути блискавка, хоча небо було безхмарне.

Тепер Ілла без упину ходила по мовчазних кімнатах. Ось-ось проріже небо блискавка, вдарить грім, над пустелею звисне клубок диму, а потім настане тиша і на доріжці почуються кроки. Пролунає стукіт, і вона побіжить відчиняти кришталеві двері.

«Ти збожеволіла, Ілло, — докоряла вона сама собі. — Навіщо ти тішишся фантастичними мріями?»

І ось це сталося!

Повітря сколихнула тепла хвиля, наче десь поруч промчала величезна вогняна куля. Щось просвистіло, заблищало і зникло за пагорбами.

З грудей Ілли вихопився крик. Вона вискочила за двері і почала дивитися туди, де зникло оте «щось». Жінка вже хотіла бігти за пагорб, але пригадала свою обіцянку нікуди не ходити. Адже до них мав завітати доктор, і чоловік розсердиться, коли вона втече з дому.

• • •

Далі — у повній книжці «Марсіанські хроніки: повість».
nashaknyga.com.ua